

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
95 – ї
підсумкової наукової конференції
професорсько-викладацького персоналу
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(присвячена 70-річчю БДМУ)**

17, 19, 24 лютого 2014 року

Чернівці – 2014

УДК 001:378.12(477.85)
ББК 72:74.58
М 34

Матеріали 95 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) – Чернівці: Медуніверситет, 2014. – 328 с. іл.

ББК 72:74.58

У збірнику представлені матеріали 95 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) із стилістикою та орфографією у авторській редакції. Публікації присвячені актуальним проблемам фундаментальної, теоретичної та клінічної медицини.

Загальна редакція – професор, д.мед.н. Бойчук Т.М., професор, д.мед.н. Івашук О.І., доцент, к.мед.н. Безрук В.В.

Наукові рецензенти:

доктор медичних наук, професор Андрієць О.А.
доктор медичних наук, професор Давиденко І.С.
доктор медичних наук, професор Дейнека С.Є.
доктор медичних наук, професор Денисенко О.І.
доктор медичних наук, професор Заморський І.І.
доктор медичних наук, професор Колоскова О.К.
доктор медичних наук, професор Коновчук В.М.
чл.-кор. АПН України, доктор медичних наук, професор Пішак В.П.
доктор медичних наук, професор Польовий В.П.
доктор медичних наук, професор Слободян О.М.
доктор медичних наук, професор Ташук В.К.
доктор медичних наук, професор Ткачук С.С.
доктор медичних наук, професор Тодоріко Л.Д.
доктор медичних наук, професор Шаплавський М.В.

ISBN 978-966-697-533-4

© Буковинський державний медичний
університет, 2014

Кобріна 1999, І.О. Алексєєва 2007, Шевченко 2007 та ін.). В той час, як деякі граматисти (М.Я. Блох 1983, Н.М. Раєвська 1976) взагалі не відносять частку до частин мови.

Незважаючи на велику кількість праць, присвячених часткам, існує небагато досліджень узагальнюючого характеру про основні ознаки саме давньоанглійських часток: особливості їх вживання в авторському стилі. Майже не висвітлено склад та ознаки модальних часток, їх кількісні параметри: широту сполучуваності, частоту вживання, а також кількість суттєвих синтагматичних і парадигматичних зв'язків у тексті.

Отже, актуальність теми зумовлена: потребою уточнення їх ознак та особливостей вживання. Об'єктом виступають давньоанглійські частки.

Предметом дослідження є розвиток, становлення і функціональне навантаження англійських часток в давній період.

Ми визначили, що клас слів, іменованих частками, є по-своєму унікальним, оскільки до цих пір статус англійських часток викликає суперечки і в зарубіжній, і у вітчизняній лінгвістиці. Необхідно зазначити, що існують розбіжності в поглядах вітчизняних та зарубіжних лінгвістів згідно даного питання. Зарубіжні дослідники не визнають самостійного класу часток, в той же час вітчизняні виокремлюють частку поміж інших частин мови. На наш погляд, частка входить в систему частин мови. Хоча її функціональна семантика цього класу слів є доволі складною. Частки відіграють важливу роль в реченні, так як вони передають емоційність, формують смисл речення. Справді частка виступає особливою частиною мови навіть в давньоанглійській період.

Запотоchna Л.І., Рак О.М.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ТА СЕМАНТИКИ ТВІРНИХ ОСНОВ КОРЕНЕВИХ ПРАВИЛЬНИХ ДІЄСЛІВ ГЕРМАНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ СТОМАТОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

Важливість вивчення сучасної англомовної стоматологічної термінології зумовлюється зростанням значення медицини для вирішення нагальних проблем, пов'язаних зі здоров'ям людини. Матеріалом дослідження слугують 54 твірні основи кореневих правильних дієслів германського походження і похідні основи медичних термінів. За своєю структурою твірні основи в основному є односкладовими, напр., *cast* (втрачати зуби), *char* (подрібнювати), *chew* (жувати), *chop* (подрібнювати), *crush* (дробити), *fill* (пломбувати), *fret* (стиратися (про поверхню зуба))(70%), двоскладові становлять 30% дієслів: *bore* (свердлити, точити), *flare* (розширювати, розсувати), *rive* (розколювати). Велика кількість (70%) термінів-дієслів, котрим дається аналіз, виникла в результаті трансформації побутових уявлень у наукові, наприклад: *bore* "свердлити, точити" (побутове) і *bore* "створювати отвір у тканині або органі хірургічним шляхом" (наукове). У результаті проведення аналізу семантики твірних основ кореневих правильних дієслів германського походження стає очевидним той факт, що метафора є найпродуктивніший креативний засіб збагачення мови, вияв мовної економії. У когнітивній лінгвістиці найбільш поширеною є діяльнісна теорія концептуальної метафори, розроблена американськими мовознавцями Дж. Лакофтом і М. Джонсоном у ракурсі постульованої ними досвідної (експеріменталістської) парадигми. Згідно з їхньою теорією метафора є використанням знака однієї концептуальної сфери на позначення складника іншої, притаманна повсякденному мовленню і мисленню людини і керується набутиим у процесі спільної діяльності етносу досвідом. За допомогою метонімічних перенесень значень утворюється всього 8% твірних основ кореневих правильних дієслів германського походження, наприклад: *smear* "мазати, змазувати" і *smear* "брати мазок". У мовленні метонімія руйнує лексичну синтагматику словосполучення й речення за рахунок еліпсису та семантичної конденсації змісту згорнутої сполуки в одному слові (напр., *filling* "пломбування" → *filling* "зубна пломба" → *filling* "зубна вкладка") У цілому метонімічних перенесень значень значно менше в порівнянні з метафоричними. Явище полісемії в стоматологічній термінології є досить розповсюдженим. Майже половина кореневих правильних дієслів германського походження (50%) у стоматологічній термінології, що досліджується, є багатозначними: *fret* "зношувати; підточувати; роз'єднувати, роз'їдати (наприклад, рану)", *heal* "гоїтися; лікувати; виліковувати; відновлювати"; *strip* "видаляти; видавлювати; зішкрібати". У результаті аналізу кореневих правильних дієслів германського походження нами виявлено 3 лексико-семантичні групи стоматологічних термінів, що досліджуються: 1. дієслова, що позначають переміщення чи перебування в просторі або в часі (*shift* "пересуватися, переміщуватися (стосовно тіла, одного або більше його членів чи частин)"; *wane* "слабшати, зменшуватися (наприклад, про синдром захворювання)"); 2. дієслова, що позначають дії медичної процедури (*bore* "створювати отвір у тканині або органі хірургічним шляхом"; *heat* "свердлити"); 3. дієслова, що позначають дії фізіологічного процесу або стану (*sneeze* "чихати, робити різкий видих повітря через рот і ніс за рахунок мимовільного спазматичного скорочення експіраторної мускулатури"; *clench* "стискувати зуби, щелепи").

Твірні основи кореневих правильних дієслів германського походження беруть участь в утворенні похідних основ префіксальних і суфіксальних дієслів; конверсійних, суфіксальних і складних іменників; конверсійних, префіксальних, суфіксальних і складно похідних прикметників. Найвищі показники

словотворчої активності демонструють твірні основи кореневих правильних дієслів германського походження при утворенні похідних основ конверсійних і суфіксальних іменників. Конверсійні іменники, що утворилися з основ кореневих правильних дієслів германського походження є монолітними, такими, що не членуються, але мотивованими структурно і семантично: *ache* "біль" ← *ache* "хворіти" *bore* "отвір у тканині або органі, створений хірургічним шляхом" ← "робити отвір у тканині або органі хірургічним шляхом"; *clutch* "затискний пристрій" ← "затискати"; *gag* "ротозширювач" ← "розширювати ротову порожнину"; *shift* "зрушення, зсув, відхилення; переміщення; зміна" ← "зрушувати, відхиляти; переміщувати; змінювати". Полісемічні медичні терміни утворилися також у результаті подальшого (послідовного) розширення своєї семантики (*fill* "пломбування" → *fill* "зубна пломба" → *fill* "зубна вкладка"; *steep* "занурення (у рідину)" → *steep* "просочування" → *steep* "замкова рідина"), метонімічних і метафоричних перенесень значень (*lap* "перекриття; накладка" → *lap* "складка, згин" → *lap* "мочка вуха"; *sniff* "вдихання через ніс" → *sniff* "будь-який лікарський порошок, що застосовується шляхом удмухування на слизову оболонку носа").

Утворенні префіксальних іменників беруть участь наступні префікси: *after-*, *counter-*, *in-*, *on-*, *out-*, *under-*, наприклад: *counter-* (pref.) + *flow* "струм, потік" → *counter-flow* "протитік". Утворенні суфіксальних іменників беруть участь такі суфікси: *-age*, *-ant*, *-er*, *-ing*, *-le*, *-ling*, *-(a)tion*. Найпродуктивнішими виявилися такі суфікси: *-ing* і *-er*, наприклад: *fold-ing* "утворення складок; обхват", *borer* "бурав, сверло; бур; бормашина"; *scraper* "шaber (для ручної обробки знімних зубних протезів)".

Отже, ми можемо зробити висновки, що своє термінологічне значення досліджувані терміни набули у результаті семантичного розвитку сигніфікативних значень загальноживаних слів, метонімічних і метафоричних перенесень значень або трансформації побутових уявлень у наукові. За своєю структурою вони є однотипними, збігаються з коренем, в основному односкладові та неподільні на рівні синхронії. Кореневі правильні дієслова германського походження є простими дієслівними одиницями, що функціонують у медичній терміносистемі й одночасно виступають твірними основами словотворчих процесів.

Зорій Н.І.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ І ВИХОВАННЯ СТУДЕНТА-МЕДИКА

Кафедра психології та соціології

Буковинський державний медичний університет

Розвиток особистості в сучасному світі є складним і суперечливим процесом: з одного боку, відбувається розширення меж зовнішньої волі на основі розвитку нових видів комунікації, різних комунікативних інфраструктур, соціальних і політичних інститутів, з іншого боку – йде процес посилення відчуження особистості від суспільства, держави, від інших особистостей і від власної природи. На перший план висунуваються первинні примітивні форми духовної самореалізації людини. В свою чергу основою формування світогляду молодої людини є соціальні цінності і відповідно ціннісні орієнтації формуються в процесі соціалізації.

Метою даного дослідження є аналіз основних методологічних принципів сучасної психологічної науки та соціальної психології у зв'язку з впливом основних психологічних теорій та шкіл, що в свою чергу викликають методологічну кризу у вітчизняній психології.

Завдання дослідження: визначити сукупність методологічних принципів, які застосовуються в сучасній психології та соціальній психології зокрема; обґрунтувати проблему визначення методологічного принципу в сучасній вітчизняній психології.

Останнім часом усе частіше можна чути, що інтегративні процеси в той же час підсилюють значимість локального, традиційного, релігійного не перешкоджаючи плюралізації ідентичності. З цим можна погодитися тільки почасти. В Україні з її ослабленою соціальною структурою більшість тенденцій інтеграції активно реалізується, наносячи шкоду традиційним і цивілізаційним особливостям українців. Справа в тому, що нестандартна особистість, що усвідомила своє внутрішнє «Я», що зуміла вибудувати свою ієрархію цінностей, здатна відштовхувати суспільний тиск, а стандартна особистість при подібному тиску піддається покріпаченню. Виходить, що легше прийняти просту готову систему цінностей, що до того ж робить тебе співпричетним загальносвітовим тенденціям, аніж вибудувати свою, стаючи повноцінною особистістю. Тому немаловажним для розвитку особистості є наявність механізмів самоідентифікації, що опираються на глибинні індивідуальні і цивілізаційні цінності. Особистість росте і розвивається у визначеному соціальному, культурному і національному середовищі і вторгнення в її розвиток далеких культурних, соціальних і інших елементів може вести до різного роду незворотних процесів.

Внутрішнє тяжіння до моральних стандартів суспільства є, але особисте не націлене на мораль нашого суспільства, оскільки пріоритети зовнішнього благополуччя більші доступніші в нашому українському суспільстві, що в певній мірі не визначає особисту цілісність в соціально-психологічній практиці; спілкування не може виробити механізму реалізації та формування даної цілісності.

Для відкритої агресії цінності і стандарти для індивідумів повинні бути очевидними для діючих в ситуації особистостей, тобто вони повинні звернути на них увагу. Вся проблема в свідомості та самосвідомості. Суспільна самосвідомість дозволяє побачити себе очима інших. Інша форма – це

повернення до внутрішніх стандартів людини, її цінностей та установок, тобто – це є індивідуальна самосвідомість. Індивіди з високим ступенем самосвідомості порівнюють свої внутрішні стандарти і цінності зі своєю поведінкою. Якщо протиріч немає, людина реагує позитивно. Якщо людина помічає відмінності між своєю поведінкою та внутрішніми стандартами, вона намагається змінити поведінку, щоб її дії відповідали її внутрішнім поглядам. Кінцеві дії індивіда з високим рівнем самосвідомості будуть залежати від їх системи цінностей та внутрішніх стандартів відносно поведінки.

Стратегія поведінки перша – пасивне сприйняття національно-нейтральних цінностей, інколи їх ототожнюють із загальнолюдськими цінностями, які є продуктами масового виробництва різного роду квазікультурних індустрій і відповідно впливаючи на емоційно-чуттєву сферу та підсвідомість людини робить її ментально залежною від виробника і культивує національно-духовну нейтральність, аксіологічний космополітизм, морально-етичну та психологічну байдужість. Для людини, сформованої в цій аксіологічній шкалі та системі цінностей є викривлене розуміння певних цінностей. Щоб запобігти деструктивним тенденціям, держава повинна потурбуватися про розробку та впровадження програм поглиблення духовного виховання та освіти. Друга – фундаменталістська, яка беззастережно відкидає будь-які можливості метакультурного синтезу, в Україні вона не може розвиватися, оскільки вона має швидше політичний, ніж глибинний світоглядний характер.

В результаті проведено соціально-психологічного дослідження можна сказати, що, мотивація студентів-медиків до дотримання моральних норм суспільства їм притаманна, але особисте не націлене на мораль нашого суспільства, оскільки пріоритети зовнішнього благополуччя більш доступні в нашому українському суспільстві, що своєю чергою формує психологічний дискомфорт; необхідно виробити механізм реалізації та формування цілісності особистості. «Мудрість» суспільства формально закладена в його моральних стандартах та цінностях.

Лана Г.М.

ПРОБЛЕМАТИКА ТА РОЛЬ СЛОВНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ БАГАТОАСПЕКТНОГО ОПИСУ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СВІТУ

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

Словник, певним чином є організовані збори слів, звичайно із приписаними їм коментарями, у яких описуються особливості їх структури й/або функціонування. Найчастіше коментується семантична (значеннева) структура слів, тобто словам у словнику з'являються пояснення (тлумачення) їх значень і вживання, але можливі й багато інші типи коментарів.

В іншому значенні термін «словник» позначає всю сукупність слів деякої мови, субмови, інакше кажучи, його лексику і термінологію.

Лінгвістична дисципліна, у центрі уваги якої знаходяться методи створення (складання) словників, називається лексикографією (від греч. *lexis* "слово" і *grafia* "писання, наука"). Центр її інтересу – типи словників і способи організації словникової статті. Зрозуміло, тип словника прямо визначається структурою словникової статті й навпаки.

Лексикографія – це одночасно наука й мистецтво. Лексикограф є вченим остільки, оскільки він намагається акуратно перелічити й витлумачити (пояснити) слова, і художником у тій мірі, у якій він бачить і задовольняє різноманітні потреби своїх читачів.

Словники, якими ми їх знаємо, мають порівняно пізніше походження. Вони належать періоду, що пішов за сучасним відкриттям друкарства в середині 15 сторіччя. Однак і в попередні століття люди становили глосарії; це були написані від руки списки іноземних і незвичайних слів, з якими доводилося зустрічатися в манускриптах на прадавніх мовах, особливо творах грецьких і латинських класиків.

Одним із самих ранніх словників-глосаріїв, що містять англійські слова, був Епинальський глосарій, названий так по імені французького міста Епиналь, у якому він зберігся. Складений невідомим ученим ймовірно в 7 в., цей глосарій додержується звичайній практиці перерахування важких латинських слів і тлумачення їх за допомогою більш простих, однак тлумачення декількох сотень слів дане давньоанглійською мовою.

Латинсько-Англійським словником, створеним, ймовірно, декількома авторами й завершеним в 1460, був *Medulla Grammaticae* (Душа грамматики). Він мав ходіння в декількох рукописних варіантах, один з яких, зі зборів англійського хроніста й державного діяча 17 в. Сэмюэля Пиписа, зберігається в Бібліотеці Пиписа в Кембриджському університеті.

Англійські слова вводилися в деякі важливі словники, але лише остільки, оскільки вони допомагали вивчати латинську мову.

Функція словника полягає в описі значень слів, причому словникові описи, або тлумачення, повинні бути ясними й зрозумілими, по можливості без використання в них таких слів, які менш уживані й менш зрозумілі.

Крім тлумачень і прикладів уживання словники включають багатий запас лінгвістичної інформації. Словники можуть також наводити граматичну інформацію, етимологію слів (їх походження й історичний розвиток), похідні форми (наприклад, форми множини в англійській мові) у тих випадках, коли вони незвичайні або їх утвір сполучений із труднощами, синоніми й антоніми. Більші словники містять у

собі технічні терміни, географічні назви, іноземні слова й біографічні статті. Частіше, однак, ці типи відомостей розносяться по різних видах більш приватних словників.

Широке поле роботи для лексикографів представляє створення двомовних, або перекладних словників, практичну значимість і поширеність яких важко переоцінити. Основне завдання словників цього типу полягає в забезпеченні розуміння тексту іноземною мовою, його перекладу рідною мовою. Серед англо-російських словників найбільш відомі два. Це – англо-російський словник В.К.Мюллера, перше видання якого вийшло в 1943; наявні типи лінгвістичних словників взаємно доповнюють один одного, описуючи в лексикографічному форматі різні аспекти функціонування мовної системи.

Сучасна лексикографія суттєво розширила й підсилила свій інструментарій комп'ютерними технологіями створення й експлуатації словників. Спеціальні програми – бази даних, комп'ютерні картотеки, програми обробки тексту – дозволяють в автоматичному режимі формувати словникові статті, зберігати словникову інформацію й обробляти її. Деякі сучасні словники зобов'язані своїм існуванням саме комп'ютерним технологіям обробки більших корпусів текстів. Наприклад, словникові видання видавництва COLLINS ґрунтуються на Банку даних англійської мови (Бірінгемський університет, робоча група COBUILD), яка в цей час нараховує близько 200 млн. слововживань. Використання комп'ютерного інструментарію суттєво полегшує працю лексикографа й підвищує ефективність лексикографічних праць.

Проведений нами огляд різних видів словників, з точки зору їхнього застосування у сфері перекладацької діяльності, навчання іншомовної компетенції, а також як засобу багатоаспектного опису мовної картини світу свідчить про те, що для розкриття особливостей словникових одиниць мови необхідна ціла низка словників укладених систематично.

Лише у такому випадку можна продемонструвати багатство змістової структури мовних одиниць.

Підготовлені англо-українські, франко-латино-українські, німецько-українські словники термінів субмови «Стоматологія» суттєво поповнюють банк термінів цієї галузі.

Лехкун Г.В.

ДО ПРОБЛЕМИ ДИНАМІЗМУ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ СИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ СУБМОВИ "СТОМАТОЛОГІЯ"

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

В сучасну епоху бурхливого суспільного розвитку постійно виникають нові зовнішні імпульси, що стимулюють еволюцію лексико-семантичної системи мови та диктують необхідність звернення лінгвістів до лексичних процесів, ресестрації словникових змін та моделювання словникового складу мови. Велике значення має кодифікація сучасних вокабулярних одиниць.

Останнім часом увага мовознавців зосереджена на розв'язанні питань, що мають відношення до питання мовного динамізму у галузевій терміносистемах, а саме, до визначення лексико-семантичних, лексикографічних, концептуальних ознак у механізмі формування англійської терміносистеми субмови "Стоматологія"

Потреба в номінації наукових понять і реалій вищезгаданої терміносистеми спричиняє вивчення якісних змін у складі номінативних класів лексики. Нами зафіксовані основні номінативні групи, які виконують номінативно-пізнавальну функцію і зорієнтовану, на когнітивне та власне концептуальне бачення галузевих термінологій. Що ми розглядаємо у контексті міждисциплінарних зв'язків. Концептуальну репрезентацію як виявлення змістового апарату досліджуваної терміносистеми. З цієї метою ми описуємо лексико-семантичну систему, як систему таких номінацій, що являються національно національно-специфічними формами мовного вираження єдиного інваріанта наукового пізнання того чи іншого предмету або поняття, тієї чи іншої концептуальної моделі. З'ясування структурної організації лексико-семантичної системи англійської субмови "Стоматологія" призводить до визначення концептуальних засад конкретного аналізу цієї терміносистеми, та охоплюють досить широкий спектр у процесі динамічного розвитку багатьох сторін розвитку стоматології як науки, оскільки її розвиток продовжує бути джерелом численних номінацій.

Фактографічним підґрунтям вивчення слугує банк номінативних одиниць, які виокремлені в результаті обробки лексикографічних джерел. Було здійснено їхній якісний аналіз, була визначена їхня лексикографічна кодифікація, що дозволило нам дійти висновку щодо розуміння динамічної природи мови цієї галузі людського знання її онтологічної сутності та розширення уявлення щодо збагачення словникового складу сучасної англійської мови, осмисленню динамічних процесів цієї терміносистеми та поглибленню знань щодо когнітивної обумовленості змін у її функціонуванні. В результаті аналізу лексикографічної літератури дійшли також висновку, що лексико-семантична система англійської субмови "Стоматологія" характеризується високим рівнем динамізму і спрямуванням до максимальної стандартизації та уніфікації термінів. Стоматологічні концепти утворюються на базі наявної загальновоживаної лексики за загальними правилами з використанням продуктивних словотвірних моделей сучасної англійської мови, в той же час нами були виявлені характерні риси термінологічних одиниць саме цієї галузі науки.

Сучасна англійська стоматологічна концептосфера, яка належить до інтенсивно прогресуючих частин словникового складу медицини характеризується також високим рівнем інтернаціоналізації щодо комунікативного аспекту (сфера наукової комунікації, сфера надання стоматологічних послуг, спеціалізована стоматологічна служба, лабораторна діагностика, матеріально технічна база і т. ін.).